

UČNA URA: DVOM IN SPOZNAVANJE

Vsebina: Marko Nežič

Descartes z metodičnim dvomom, to je odmišljanjem vsega, kar se nam ne kaže kot jasno in razločno, išče jasno in razločno točko gotovosti, v katero nima smisla podvomiti. Avtor že v 1. meditaciji izpelje sklep, da lahko dvomi v vse, ne more pa podvomiti v sam dvom, t.j. v to, da dvomi, ergo: mislim, torej sem - bivanje subjekta je dokazano.

Ta sklep pa ne dokazuje obstoja ničesar izven subjekta in če vztrajamo zgolj pri sklepu, se postavimo na stališče solipsizma, ki trdi, da razen posameznika in njegovih psihičnih stanj in zaznav izven le-teh ne obstaja popolnoma nič oz. da obstoja česarkoli zunaj psihičnega dojetja ni moč dokazati.

Če Descartes v tretji meditaciji, to je meditaciji o dokazu bivanja božjega, nebi vpeljal ontološkega dokaza Boga, bi obtičal v skrajnem subjektivizmu. Vpeljava Boga in vrojenih idej, med

drugim ideje popolnosti, mu je torej bila nujno potrebna.

Tako se temelj od posameznika prenese nazaj na Boga, namreč Bog je stvarnik in sveta in posameznika z vrojenimi idejami.

Po Nietzschejevi razglasitvi, da je Bog mrtev, ta temelj pade. Zunanja opora se zreducira na red polzečih, izmikajočih se resnic – zgolj domnev. Za Nietzscheja je vse interpretacija, namreč »ni dejstev, so samo interpretacije in tudi to je interpretacija«. Z drugimi besedami: nič ni gotovo, vse je v nenehnem teku, tako tudi Heraklit, ni neke statične, oprijemljive točke. Nietzsche sprejme mnenje svojega učitelja, da je svet zgolj predstava in rezultira kot produkt volje do moči. Človek sam kreira svet, torej ni nobenega Boga, ki bi svet predhodno ustvaril po lastnem načrtu. Svet sestoji iz naključij, ureja ga utelešena volja do moči, ki je človek.

Postavi se vrsta vprašanj: Če je vse v nenehnem spreminjanju, a je potemtakem moč še sploh kaj spoznati? Je spoznavanje sploh - smiselno? In zakaj? Na ta vprašanja bo skušala odgovoriti učna ura.

UVODNA FAZA (10min-15min)

Motivacijski del, namenjen uvajanju dijakov v problematiko in informacija za učitelja, kaj dijaki o problemu že vejo. Uvodni del je pomemben za potek drugih faz učne ure, namreč iz odgovorov dijakov na zastavljena vprašanja bo razvidno, katera vprašanja za uspešno izvedeno uro mora učitelj zastaviti, da dijake privede do cilja: pokazati, da je dvom v filozofiji pomembna metoda za premislek določenih problemov, ki se nam kažejo kot jasno razvidni in je hkrati instrument za iskanje točke gotovosti.

METODE

Dijake razdelimo v skupine po 4. Njihova naloga je poiskati po 5 primerov/stvari, v katere dvomimo in 5 primerov/stvari, v katere smo gotovi. V obliki tabele jih zapišemo na tablo. Pričakujejo se splošni odgovori, npr. dvomimo v čutne zaznave, religijo, zgodovinska dejstva; ne dvomimo v znanstvena spoznanja, geometrijo logiko. Skupaj z dijaki preko dialoga izpeljemo misel: Cogito ergo sum.

CILJI

Cilj uvodne faze je motivirati dijake k premisleku gotovost/negotovost, s čimer jih uvedemo v problematiko ure (skepticizem in spoznanje). Napisani primeri bodo služili kasnejšemu pregledu v sklepnem delu ure, da bodo dijaki imeli svoje misli pred sabo. To bo preverjanje tega, kaj dijaki o problemu že vejo, predvsem pa podlaga za vpeljavo Descartesa in nadalje, za vpeljavo solipsizma.

JEDRO (20-25min)

Vpeljava pojma solipsizem v navezavi na Descartesove meditacije, točka gotovosti je subjekt kot res cogitans.

METODE

Slikovno gradivo. Ta del ure je pretežno dialoški. Dijaki razpravljajo o posredovanem slikovnem materialu. Vprašanja: Kdo nam jamči, da nismo možgani v kadi; da nam nekdo ne sugerira čutnih vtisov, ki jih dojemamo kot stvarnost. Če bi sprejeli postavko, da smo možgan v kadi, kam nas to vodi. Problem spoznanja, a je spoznavanje še sploh smiselno, kakšne so posledice, če sprejmemo postavko za resnično. Metoda je dialog.

CILJ

Cilj tega dela ure je seznaniti dijake s terminom solipsizem in pokazati, zakaj je bila Descartesu potrebna vpeljava Boga. Skupaj poiščemo še druge možne rešitve, druge možne točke gotovosti. Dijaki ob enem vadijo argumentiranje, artikulacijo misli.

SKLEP (20min)

V sklepnem delu dijaki berejo odlomek iz 3. meditacije, vpeljemo ontološki dokaz Boga. V sklepu pokažemo, zakaj je bila Descartesu potrebna vpeljava Boga in vrojenih idej, s čimer se Descartes izogne padcu v solipsizem.

METODE

Branje teksta. Branje je samostojno (5-10min). Sledi dialog o prebranem. Vprašanja: Zakaj je bila Descartesu potrebna vpeljava Boga? A je Descartesova rešitev zadovoljiva? Kaj pa vi mislite? Kakšna je vaša rešitev/argument proti solipsizmu? Odgovore iščemo tudi na tabli. Npr. če so dijaki prej sprejeli kot gotovo znanstvene dosežke, sedaj v tem kontekstu le-to znova premislimo.

CILJ

Cilj sklepnega dela je sinteza vseh treh delov, t.j. premisliti problem solipsizma v kontekstu Descartesove filozofije – dvoma v vse; skupaj z dijaki poiščemo druge zadovoljive rešitve, točke gotovosti, s katerimi se v sodobnem času izognemo relativizmu. V sklepnem delu dijaki vadijo argumentiranje, kritično mišljenje, artikulacijo misli in razumevanje.